

PORT
PAYÉ
HELLAS

'Ελεύθερη πληροφόρηση

ΔΕΛΤΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Μητροπολίτης Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ
Ἀριθμός φύλλου 241 16 Νοεμβρίου 2008

«Τί ἐστὶν ἄνθρωπος;»

ικαιοῦμαι ἐγώ, ὁ ἀμέτοχος τῶν σημερινῶν «προοδευτικῶν» ὀραμάτων, ὁ «καθυστερημένος», ὁ «προσκολλημένος» στίς συντηρητικές(!) διδασχές τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦ Χριστοῦ, νά ὑποβάλω ἕνα καίριο ἐρώτημα στό συνοδοιπόρο, πού ἐπαγγέλλεται ἀπόδραση ἀπό ὁποιοδήποτε δεσμευτικό κανόνα ζωῆς, ὀλοκάρδια ἀποδοχή καί ἔνταξη στά προοδευτικά ρεύματα τῆς ἐποχῆς καί ἐλεύθερο ξάνοιγμα στά ὑπερόρια πελάγη τῆς προσωπικῆς εὐτυχίας. Φίλε, συνταξιδιώτη στό μονοπάτι του βίου, πού γυρίζεις πλάτη στήν Ἐκκλησία καί θεοποιεῖς τήν ἐφήμερη σάρκα σου, πού ταυτίζεις τό Εὐαγγέλιο Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τόν πνιγνρό σκοταδισμό καί τήν ἀθεΐα μέ τήν ἀέναν ἐξέλιξη, πού περιφρονεῖς τό «χθές» καί τίς πολλαπλές ἐμπειρίες του, φωτίζοντας τό ἄδηλο «αὔριο», σάν τό ἀδιαμφισβήτητο, διάδοχο ὄραμα στήν κλίμακα τῆς προόδου, στάσου, γιά λίγο, στοχαστικός. Βύθισε τό βλέμμα σου στό μέσα σου κόσμο. Συμμάζεψε τίς γνώσεις σου καί τίς ἐμπειρίες σου. Καί δώσε μου μιά ἀπόκριση στό καυτό, κοινό μας, ὑπαρξιακό

ἔρώτημα: «Τί ἐστὶν ἄνθρωπος;». Τί εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ὕπαρξις; Ἐσὺ καὶ ἐγὼ καὶ τὰ δισεκατομμύρια τῶν συνανθρώπων μας, πού πλημμυρίζουμε τὸν πλανήτη μας καὶ τὸν ποτίζουμε μέ τό δάκρυ μας καὶ μέ τό αἷμα μας, τί εἴμαστε; Τί ἐκπροσωποῦμε στὸν ἀνθόκηπο ἢ στὴ ζούγκλας-ὅπως θέλεις ὀνομάτισέ το-τῆς ἐπίγειας πραγματικότητας; Τό πρόσωπό μας ἔχει κάποια ξεχωριστή ποιότητα καὶ κάποια ἀσύγκριτη ἀξία; Ἦ εἶναι ἓνα κομμάτι τῆς ὕλης, φτιαγμένο στό ἴδιο ἐργαστήρι τῆς τύχης καὶ ἐνταγμένο στό ἴδιο σχεδιάγραμμα τῆς στιγμιαίας ἀνθησης καὶ τῆς ἔσχατης φθορᾶς;

Από τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἀθειϊστικοῦ περιβάλλοντός σου καὶ ἀπό τὰ στέκια τῆς μονόχρωτης, ἀποκλειστικά ὕλιστικῆς καὶ τεχνοκρατικῆς, σημερινῆς προοδευτικότητας(!), σκιαγραφεῖται τό σύμπαν μέ τὰ ἄπειρα μυστικά του καὶ τὴ ζωή, πού πλημμυρίζει καὶ ζωογονεῖ τὸν πλανήτη μας, ὡς παράγωγα τύχης, ὡς ἀσυνάρτητη πλοκή τῶν ἀναρίθμητων στοιχείων, πού αἰωροῦνται στό φωτισμένο καὶ στό σκοτεινὸ σύμπαν. Καὶ ταυτοποιεῖται ἡ ἀνθρώπινη ὕπαρξις, ὄχι μόνο ὑποτιμητικά, ἀλλὰ καὶ ἀφόρητα καταλυτικά. Καυχῶνται οἱ «προοδευτικοί» ἄθεοι καὶ διασαλπίζουν, πὼς ὁ δημιουργὸς τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς τοῦ παγκόσμιου θαύματος καὶ ἐπιδέξιος χειριστὴς τῆς ἐκλεπτυσμένης τεχνολογίας, εἶναι ἐγγονὸς τοῦ πιθήκου. Ἀπόγονος τοῦ ἄλογου ζώου, πού διαθέτει ἐπαρκὴ ἐπιδεξιότητα, γιὰ νὰ χουφτώνει καὶ νὰ γεύεται τοὺς καρπούς, ἀλλὰ δέν εἶναι σέ θέση νὰ ἀρθρώσει ἕστω καὶ μιὰ λέξις, ἐκφραστικὴ ἐλεύθερης ἐπιλογῆς καὶ ἐπεξεργασμένου νοήματος.

Μέ πεισματικὴ ἐπικύρωση αὐτῆς (τῆς ἀναπόδεικτῆς καὶ μειωτικῆς) προέλευσης τοῦ ἀνθρώπου, προχωροῦν οἱ ἄθεοι τῆς ἐποχῆς μας στὴν ἀλαζονικὴ θεσμοθέτηση τῶν προνομίων τους καὶ τῶν δικαιωμάτων τους, πού τὰ σωρεύουν, γιὰ νὰ ἀναδείξουν τὴν ἀξία τους καὶ γιὰ νὰ κατακυρώσουν τὰ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματά τους. Ἀριθμοῦν «τὰ ἀτομικά τους δικαιώματα», πού-ὑποτίθεται-ἀναγνωρίζονται καθολικά, ὡς σεβαστά καὶ ἀπαραβίαστα. Ὅριοθετοῦν τὶς «ἐλευθερίες τους», εὐρύνοντας, ὀλοένα καὶ περισσότερο τὸν κύκλο τῶν δικαιοδοσιῶν τους καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τους. Καταλογογραφοῦν καὶ ἐπικαλύπτουν, σεβαστικά, τὰ «προσωπικά τους δεδομέ-

να» και ἐπιμένουν νά τά ἀποσιωποῦν, ἀκόμα καί ἂν σηματοδοτοῦν ἐστίες μόλυνσης τοῦ στενοῦ ἢ τοῦ εὐρύτατου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Οἱ μεγάλοι Ὄργανισμοί καί τά παγκόσμια μέσα τῆς ἐνημέρωσης δείχνουν πώς καλλιεργοῦν τήν κοινή γνώμη νά ἀπονέμει τιμή καί διακριτικό σεβασμό στήν ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Ὡστόσο, τά πολλαπλά, ἀντιφατικά περιστατικά τῆς καθημερινότητας καί ἡ ἄλλη, ἡ θρηνητική ἀνάγνωση τῶν αὐταρχικῶν σχεδιασμῶν καί τῶν ἀπάνθρωπων συμπεριφορῶν, πείθει, πώς ἡ «ἀξία ἀνθρώπου» δέν ἔχει ἀναδειχθεῖ καί δέν ἔχει ἐπιβληθεῖ, ὡς ἡ μοναδική, ἡ κυρίαρχη μορφοπλαστική δύναμη τῆς πολιτιστικῆς μας προόδου. Ἀντίθετα, ἔχει ὑποτιμηθεῖ σέ τέτοιο βαθμό, πού κατάντησε ὑλικό ἐκμετάλλευσης σιά χέρια τῶν ἰσχυρῶν ἐξουσιαστῶν τῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς ἰσχύος καί ἀχυρένιο ὁμοίωμα στή σκηνοθετημένη ἰλαροτραγωδία τοῦ πολυδιαφημισμένου, ἀλλά καί πολυδιασυρμένου πολιτισμοῦ μας.

Διεξεδίκησα τό δικαίωμά μου, νά παρέμβω στή σκοτεινή σύρραξη τῶν ὑπερμοντέρνων σχημάτων, γιά νά ζητήσω κάποιες διευκρινίσεις. Θά τολμήσω, ὡστόσο, νά προεκτείνω, τήν παρέμβασή μου, καταθέτοντας κάποια ντοκουμέντα, πού ἀποτελοῦν ἱερή γνώση καί ἀτίμητη ἐμπειρία τῆς ἄλλης πλευρᾶς. Τῶν ἀνθρώπων, πού ἐπί δύο ὀλόκληρες χιλιετίες, τρέφονται πνευματικά καί καταξιώνουν τήν ὑπαρξή τους μέσα στή χαρισματική ἀτμόσφαιρα τῆς Ἐκκλησίας. Δέ θά καταθέσω ἀποκλειστικά δικές μου ἀπόψεις. Θά ἐμφανίσω, μπροστά στούς φίλους, ἀλλά καί στούς μαχητικούς ἀντίπαλους, δύο-τρεις ἀναφορές Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, πού δίνουν τό ὑπαρξιακό στίγμα τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας καί ἐντοπίζουν τό μεγαλεῖο τῆς καί τό φορτίο τῶν δυνατοτήτων τῆς.

Ο ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ φιλόσοφος νοῦς καί ὁ βαθύς θεολόγος, Γράφει: «Γνωθὶ πόσον ὑπὲρ τὴν λοιπὴν κτίσιν παρὰ τοῦ πεποικότος τετίμησαι. οὐκ οὐρανός γέγονεν εἰκῶν τοῦ Θεοῦ, οὐ σελήνη, οὐχ ἥλιος, οὐ τό ἀστρώων κάλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν κτίσιν φαινομένων οὐδέν. μόνη σύ γέγονας τῆς ὑπερεχούσης πάντα νοῦν φύσεως ἀπεικόνισμα, τοῦ ἀφθάρτου κάλλους ὁμοίωμα, τῆς ἀληθινῆς θεότητος ἀποτύπωμα, τῆς μακαρίας ζωῆς δοχεῖον, τοῦ ἀληθινοῦ φωτός ἐκμαγεῖον, πρὸς ὃ βλέπουσα ἐκεῖνο γίνῃ,

ὄπερ ἐκεῖνός ἐστί, μιμουμένη τόν ἐν σοί λάμποντα διά τῆς ἀντιλαμπούσης αὐγῆς ἐκ τῆς σῆς καθαρότητος» (Εἰς τό Ἑσμά Ἑσμάτων β'). (Γνώρισε, πόσο πῶ πολὺ ἀπό ὀλόκληρη τὴν ὑπόλοιπη φύση τιμήθηκες σὺ ἀπὸ τό Δημιουργό σου. Δέν ἔγινε ὁ οὐρανός εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Οὔτε ἡ σελήνη. Οὔτε ὁ ἥλιος. Οὔτε ὀλόκληρη ἡ ἀστρική ὁμορφιά. Οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ φαινόμενα τῆς κτίσης. Μόνη σὺ, ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη, ἔγινες ἀπεικόνισμα τῆς θείας Φύσης, πού ξεπερνάει τὴν καταληπτική ἱκανότητα τοῦ νοῦ μας. Μόνη σὺ ἔγινες ὁμοίωμα τοῦ ἄφθαρτου κάλλους, ἀποτύπωμα τῆς ἀληθινῆς θεότητος, δοχεῖο τῆς μακάριος ζωῆς, ἐκμαγεῖο τοῦ ἀληθινοῦ φωτός. Ἐτσι ἔχεις τὴν ἱκανότητα, βλέποντας πρὸς ἐκεῖνο, τό θεῖο φῶς καὶ ἀντιγράφοντας τό παράδειγμα Ἐκεῖνου, πού σέ καταλάμπει μὲ τό φῶς Του, νά γίνεσαι ὁμοίος Του καὶ νά λάμπεις καὶ σὺ μὲ τὴν ἀνταύγεια τῆς καθαρότητάς σου).

Ο ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀνήσυχη σκέψη καὶ τὴν εὐαίσθητη καρδιά, κάνει τούτη τὴν ἐπισήμανση: *«Τοῦτο δέ βουληθεῖς ὁ τεχνίτης ἐπιδείξασθαι Λόγος, καὶ ζῶον ἐν ἐξ ἀμφοτέρων, ἀοράτου τε λέγω καὶ ὀρατῆς φύσεως δημιουργεῖ, τόν ἄνθρωπον· καὶ παρά μὲν τῆς ὕλης λαβὼν τό σῶμα ἤδη προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δέ πνοήν ἐνθεῖς (ὅ δὴ νοεράν ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος), οἷόν τινά κόσμον ἕτερον, ἐν μικρῷ μέγαν, ἐπὶ τῆς γῆς ἴστησιν, ἄγγελον ἄλλον, προσκυνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὀρατῆς κτίσεως, μύστιν τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, ὀρατόν καὶ νοούμενον, μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος, τόν αὐτόν πνεῦμα καὶ σάρκα, πνεῦμα δια τὴν χάριν, σάρκα διά τὴν ἔπαρσιν...»* (Εἰς τό Ἑσμίον Πάσχα). (Ἐπειδὴ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ θέλησε νά δείξει τὴ δύναμή Του, δημιούργησε μὴ ζωντανὴ ὑπαρξη, πού συντίθεται καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ (ἀπὸ τὴν ἀόρατη καὶ ἀπὸ τὴν ὀρατὴ φύση). Δημιουργεῖ τόν ἄνθρωπο, παίρνοντας ἀπὸ τὴν ὕλη, πού προϋπῆρχε, τό σῶμα, Αὐτός δέ ὁ ἴδιος τοῦ ἔβαλες μέσα του τὴ δική Του πνοή (πού ὁ λόγος τὴν ὀρίζει ὡς νοερὴ ψυχὴ καὶ ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ). Ἐτσι ἔστησε στὴ γῆ ἕναν κόσμον, κάπως διαφορετικὸ, μεγάλο στὴ μικρότητά του, ἄλλο ἄγγελο, μικτὸ προσκυνητὴ, ἐπιτηρητὴ καὶ προστάτη τῆς ὀρατῆς κτίσης, μυσταγωγὸ τῆς οὐ-

ρανίας πληρότητας, βασιλιά τῶν πραγμάτων, πού βρίσκονται στή γῆ, πού, ταυτόχρονα, βασιλεύεται ἀπό ψηλά, ἀπό τόν Θεό, ἐπίγειο καί οὐράνιο, πρόσκαιρο καί ἀθάνατο, ὁρατό καί καταληπτό ἀπό τήν ἀνθρώπινη νόηση, ἀνάμεσα στό μεγαλεῖο καί στήν ταπεινότητα, τόν ἴδιο, πνεῦμα καί σάρκα, πνεῦμα ἐξ αἰτίας τῆς χάρης, πού τοῦ προσφέρεται ἀπό τό Θεό, σάρκα, γιά νά μή κομπάζει καί ἐπαίρεται).

Προσθέτω καί ἕνα ἀκόμα Πατερικό ἀπόσπασμα, πού ἐκπορεύεται ἀπό τήν καρδιά καί τή γραφίδα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων: «...ὁ κόσμος διά τόν ἄνθρωπον. Ἡλιος μέν γάρ λαμπροτάταις αὐγαῖς ἀποσιλβων, ἀλλά διά τό ἀνθρώπῳ φαίνειν ἐγένετο. Καί πάντα δέ τά ζῶα διά τό δουλεύειν ἡμῖν κατέστη. βοτάναι καί δένδρα διά τήν ἡμετέραν ἀπόλαυσιν ἐκτίσθη. πάντα καλά τά δημιουργήματα, ἀλλά τούτων οὐδέν εἰκὼν Θεοῦ, μόνος δέ ἄνθρωπος» (Κατηχήσεις). (Ὁ κόσμος ὀλόκληρος ἔγινε γιά νά ὑπηρετεῖ τόν ἄνθρωπο. Ὁ ἥλιος καταυγάζει τή Δημιουργία μέ τίς λαμπρές ἀκτῖνες του. Ἀλλά ἔγινε, γιά νά φωτίζει τόν ἄνθρωπο. Καί ὅλα τά ζῶα δημιουργήθηκαν γιά νά δουλεύουν σέ μᾶς. Ἀκόμα, τά βότανα καί τά δέντρα, ἔγιναν γιά τή δική μας ἀπόλαυση. Ὅλα τά δημιουργήματα εἶναι καλά. Ἀλλά κανένα ἀπό αὐτά δέν εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἶναι μόνο ὁ ἄνθρωπος).

Βάλτε σέ παράλληλες στήλες τίς δυό ἀξιολογικές ἐκτιμήσεις τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς μας. Μελετεῖστε τις μέ προσοχή. Καί ὀλοκληρώσετε τίς ἐκτιμήσεις σας καί τίς ἐπιλογές σας. Ἡ Ἐκκλησία, τά Ἱερά Της κείμενα, ἡ Θεολογία Της, ἡ Παράδοσή της καί ἡ καθημερινή πρακτική Της, ἀντικρύζουν μέ δέος τό ἀνθρώπινο πρόσωπο, γιατί διακρίνουν σ' αὐτό τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Τό προνομιακό πλάσμα, πού σκέφτεται, προάγει τή γνώση του, ἐξαγιαίνει τό μέσα του κόσμο, γίνεται παράγοντας εὐρύτερης κοινωνικῆς ἀνάπλασης καί ψηλότερης στάθμης πολιτισμοῦ. Ἡ ἄθην κουλτούρα τῆς νεωτερικότητας μιλάει γιά τίς ἐλευθερίες τοῦ ἀτόμου καί γιά τά προσωπικά του δεδομένα, ἀλλά ἀξιολογεῖ τόν ἄνθρωπο, ὡς «προοδευμένο» ζῶο, ὡς ἀπόγονο τοῦ πιθήκου. Μέχρι ποιοῦ ἐπίπεδο ἀνθρωπιᾶς καί πολιτισμοῦ μπορεῖ νά ἀνηφορίσει ὁ πίθηκος, ἐγώ δέν μπορῶ νά σᾶς τό προσδιορίσω. Φαντάζομαι, πῶς δέν μποροῦν νά τό κάνουν οὔτε οἱ φανατικότεροι τῶν ἀθέων.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Δ')

Δημοσιεύουμε και τήν τέταρτη, τελευταία, συνέχεια του «Σχεδίου αναδιοργάνωσης της Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πού εἶχε ἐκπονήσει καί εἶχε παρουσιάσει στήν Ἱερά Σύνοδο, πρὸς ἐπεξεργασία καί πρὸς ἐγκριση ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερώνυμος ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάληψη τῶν ὑπεύθυνων ἀρμοδιοτήτων του, πρὶν ἀπὸ σαρανταένα χρόνια. Καί ὑπομνηματίζουμε, γιὰ πολλοστή φορά, ὅτι, ἀπὸ τότε ὡς σήμερα, δὲν ὑποβλήθηκε στὴ Σύνοδο καινούργια πρόταση διοικητικῆς ὀργάνωσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἀναπροσαρμογῆς τοῦ ποιμαντικοῦ Τῆς ἔργου.

Ἡ Λύσεις ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μας

1. Γενικαὶ κατευθύνσεις

Ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον προτείνομεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐκκαθαρισθῇ πλήρως καί μονίμως, εἶναι ἡ φύσις τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Πολιτείας. Βεβαίως, δὲν εἶναι ἔργον τοῦ ἀνά χεῖρας ὑπομνήματος νὰ εἰσέλθῃ εἰς λεπτομερείας, ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὑπογραμμισθοῦν ὠρισμένα σημεῖα. Πρῶτον, ὅτι παρὰ τὰ περὶ τοῦ ἀντιθέτου λεγόμενα, τὸ κρατοῦν σήμερον σύστημα εἶναι τὸ τῆς Νόμου κρατοῦσης Πολιτείας. Ἡμεῖς προσωπικῶς εἴμεθα ὑπὲρ τῆς ἀντικαταστάσεώς του διὰ τοῦ συστήματος τοῦ τελείου χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας. Τὸ πρόβλημα μόνον εἶναι ἐάν ἐπέστη ἡ στιγμή, ἵνα ἐφαρμοσθῇ τὸ σύστημα τοῦ τελείου χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας καὶ ἡ ἀνάληψις πλήρους ἐλευθερίας κινήσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκ μέρους τῆς διοικήσεως καί τοῦ πληρώματος αὐτῆς. Διότι ὁ χωρισμός

οὗτος θὰ ἔχη ὠρισμένας συνεπειάς, ἐκ τῶν ὁποίων σημειώνομεν τινὰς ἐνδεικτικῶς.

Πρῶτον, τὴν ὀλοσχερῇ κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου παρὰ τῇ Ἱεραῖ Συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας, τοῖς Συνοδικοῖς Δικαστηρίοις καί τοῖς κεντρικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς Ὄργανισμοῖς (ΟΔΕΠ, ΤΑΚΕ, ΑΔ).

Δεύτερον, τὴν μὴ περαιτέρω διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἔκδοσιν Νόμων καί Β. Διαταγμάτων, Ὑπουργικῶν Πράξεων κλπ.

Τρίτον, τὴν μὴ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀναγνώρισιν τῆς Ἐκκλησίας μας ὡς τῆς Ἐπικρατοῦσης Θρησκείας καί τῶν λειτουργῶν μας ὡς πολιτικῶν ὀργάνων κλπ.

Τετάρτη συνέπεια, τὴν ὁποίαν θὰ ἔχη ὁ χωρισμός οὗτος εἶναι, ὅτι ἐνῶ κατ' ἀρχάς οὗτος θὰ δυσκολεύσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐπαυξήσῃ τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης αὐτῆς ἐναντι τοῦ Θεοῦ, Ἐαυτῆς καί τῶν ἀνθρώπων, αὕτη δέ θὰ παύσῃ νὰ ἐπαναπαύεται ἐπὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς φροντίδα τῆς Πολιτείας,

καί νά αίτιᾶται ταύτην ὡς ἀνάγκη σημειωθῆ παραλείψεις τις ἢ παράβασις.

Πέμπτη συνέπεια τοῦ τελείου χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τῆς Πολιτείας θά πρέπει νά εἶναι ἡ τελεία ὑπαγωγή τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπό τήν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν.

Ἐκτη συνέπεια τοῦ χωρισμοῦ θά εἶναι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν θά λαμβάνῃ ἀπό τῆς Πολιτείας οὔτε οἰκονομικήν οὔτε ἄλλην τινά βοήθειαν καί ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῆς δέν θά εἶναι ἐκτελεσταί ὑπό τῶν κρατικῶν Ἀρχῶν.

Ἡ Πολιτεία θά περιορίζεται οὕτω μόνον εἰς τήν διακριβωσιν τῆς ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμογῆς τῶν Νόμων. Κατά δέ τὰ ἄλλα, ἡ Ἐκκλησία θά εἶναι ἀπολύτως ἐλευθέρα νά λάβῃ περὶ ἑαυτῆς τὰ μέτρα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὕτη ἤθελε θεωρήσει ὡς προσήκοντα.

Τό σπουδαιότερον ὅμως καθ' ἡμᾶς ἐμπόδιον εἶναι, ὅτι τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας δέν ἔχει ἀκόμη πλήρως πεισθῆ περὶ τοῦ ὅτι τὰ διοικητικά ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας θά διοικοῦν καλύτερον τήν Ἐκκλησίαν, ἄνευ τῆς ἀναμιξεως τῶν κρατικῶν Ἀρχῶν. Ἔχομεν ἐπ' αὐτοῦ, ὡς Ἐκκλησία, παράσχει ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις; Ἰδοῦ τό ἐρώτημα.

Κατά τὰ ἄλλα, ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἀνάγκη ἀφ' ἑνός μὲν ἀποκεντρώσεως ἀφ' ἑτέρου δέ συντονισμοῦ. Σήμερον, μέ τό ἰσχύον ἐν αὐτῇ διοικητικόν σύστημα, ἔχομεν συγκεντρωτικόν σύστημα περὶ τὰ μικρά καί ἀσήμαντα, ἀσχολουμένης περὶ ταῦτα συνεχῶς τῆς Διαρκoῦς Ἱ. Συνόδου, ἔλλειψιν δέ συνεχείας καί συντονισμοῦ περὶ τὰ βασικά καί καίρια, λόγῳ τῆς κατ' ἔτος ἐναλλαγῆς τῆς συνθέσεως αὐτῆς.

Πρός θεραπείαν τῶν δύο τούτων κακῶν, προτείνομεν, νά ἐπανέλθωμεν εἰς

τό ὑπό τῶν Ἱ. Κανόνων διαγραφόμενον διοικητικόν σύστημα, συμπληρούμενον διὰ τῶν ἤδη ἐν τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ ἐπιτυχῶς δεδοκιμασμένων. Ἦτοι, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γίνῃ πραγματικῶς τό ἀνώτατον διοικητικόν αὐτῆς ὄργανον καί νά συνέρχεται τακτικῶς οὐχί μόνον ἅπαξ, ἀλλά δὶς τοῦ ἔτους, συμφώνως πρὸς τόν σχετικόν Ἀποστολικόν Κανόνα. Ὁ θεσμός οὗτος ἔχων τὰς ρίζας του βαθύτατα εἰς τήν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, συμπληρούμενος δέ καί κανονικῶς λειτουργῶν, δύναται νά φέρῃ καρπὸν πολὺν εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Συγκεκριμένως, κατὰ τὰς Συνόδους τῆς Ἱεραρχίας, προτείνομεν νά προσάγωνται πρὸς συζήτησιν αἱ εἰσηγήσεις τῶν ἐπὶ μέρους μονίμων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, περὶ τῶν ὁποίων ποιούμεθα λόγον κατωτέρω, καί νά ἐκδίδωνται αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας. Τό δέ ὑπό τῆς Διαρκoῦς Ἱ. Συνόδου ἐπιτελούμενον νῦν ἔργον προτείνομεν, νά κατανεμηθῇ εἰς τὰς διαφόρους μονίμους Ἐπιτροπὰς τῆς Ἱεραρχίας, καθ' ἃ θά ἐκθέσωμεν κατωτέρω.

Τό ὅλον ἔργον τῆς Ἱεραρχίας προτείνομεν, νά χωρισθῇ εἰς δύο μεγάλους κλάδους, οἱ ὁποῖοι θά ἀναληφθῶσιν ἀντιστοίχως ὑπό τῶν δύο μεγάλων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, ἦτοι, πρῶτον, τό διοικητικόν καί, δεύτερον, τό ἱεραποστολικόν αὐτῆς ἔργον. Καί τό μὲν διοικητικόν ἔργον προτείνομεν, νά ἀνατεθῇ εἰς τό Γραφεῖον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, τό δέ ἱεραποστολικόν καί μορφωτικόν ἐν γένει ἔργον νά διεξάγεται ὑπό τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὡς ὄργανοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Τέλος, τό γενικόν σύνθημα, τό ὁποῖον προτείνομεν νά κατευθύνῃ τήν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν ἐργασίαν, πρέπει νά εἶναι

ή κατάκτησις οὐ μόνον τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καί τῆς ἡγεσίας του, πολιτικῆς, ἐπαγγελματικῆς, κοινωνικῆς καί πνευματικῆς. Ἐάν ἡ Ἐκκλησία θέσῃ ὡς σκοπὸν τῆς καί πρόγραμμά τῆς ἐντὸς ἐτῶν τινῶν νά κατακτήσῃ τὸν λαόν καί τὴν ἡγεσίαν του, θά ἔχῃ ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος ἐπιτελέσει μέγα καί σπουδαιότατον ἔργον.

2. Ἡ διαρρυθμίσις τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί Γραφείων

Ἐκ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί Γραφείων θά ἐξαρτηθῇ κατὰ μέγα ποσοστὸν ἡ ἀποδοτικότης τῶν συνελύσεων τῆς Ἱεραρχίας καί ἡ μετὰ ταῦτα ἐφαρμογὴ καί ἐκτελέσις τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς. Ἐντεῦθεν, προτείνομεν νά δοθῇ μεγάλη προσοχὴ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, αἱ δέ Ἐπιτροπαὶ καί τὰ ἀντίστοιχα παρά τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ καί τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ Γραφεῖα νά καταρτισθοῦν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καί ἐπιστημοσύνης.

Αἱ Ἐπιτροπαὶ καί τὰ Γραφεῖα ταῦτα τῆς Ἱ. Συνόδου προτείνομεν νά εἶναι τὰ ἑξῆς ἑνέα:

Πρῶτον, ἡ Γραμματεία, τῆς ὁποίας ἔργον προτείνομεν νά εἶναι ἡ κατάρτισις τῶν Πρακτικῶν, ἡ σύγκλησις τῶν Συνελύσεων, ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Προέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας μετὰ τῶν Ἀρχιερέων, τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καί τῶν ἄλλων ὁμοδόξων καί ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, ὁ συντονισμὸς τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν, ἡ κατάρτισις, παρακολούθησις καί λειτουργία τοῦ Συνοδικοῦ Ἀρχείου, ὁ καταρτισμὸς καί ἡ ἐνημέρωσις τοῦ καταλόγου τῶν πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων κλπ.

Δεύτερον, ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Κανονικῶν ζητημάτων, ἡ ὁποία προτείνομεν

νά ἔχῃ ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῶν θεμάτων τῶν χειροτονιῶν, τῶν γάμων καί διαζυγίων, ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν Ἱ. Μυστηρίων καί τῶν Ἱ. Ἀκολουθιῶν καί τὰ παρόμοια.

Τρίτον, ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, τῆς ὁποίας ἔργον προτείνομεν νά εἶναι ὁ καταρτισμὸς τοῦ προγράμματος, ἡ ἐξέυρεσις τοῦ προσωπικοῦ, ἡ παρακολούθησις τῶν μαθητῶν, ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ, τὰ οἰκονομικά, κτηριακά καί λοιπὰ ζητήματα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, ἡ λειτουργία τῶν φοιτητικῶν Οἰκοτροφείων καί τῆς Σχολῆς τῶν Διακονισσῶν, ὡς καί ὄλων τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων.

Τέταρτον, ἡ Ἐπιτροπὴ Διεκκλησιαστικῶν καί Ἐξωτερικῶν Σχέσεων, ἡ ὁποία ὡς ἔργον τῆς προτείνομεν νά ἔχῃ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, τὴν χορηγήσιν ὑποτροφιῶν καί τὴν ὀργάνωσιν ἐπισκέψεων καί ἀνταλλαγῶν καθηγητῶν καί σπουδαστῶν, τὸν διορισμὸν ἀποκρισιαρίων, τὴν ἴδρυσιν Μετοχιῶν καί τὴν λειτουργίαν αὐτῶν ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως καί τὴν ἀποστολὴν ἀποκρισιαρίων ἡμετέρων καί τὴν ἴδρυσιν ἡμετέρων Μετοχιῶν ἐν τοῖς λοιποῖς Ὁμοδόξοις Ἐκκλησίαις κ.τ.δ. τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, καί ἰδίᾳ τῆς Ρωμαϊκῆς, Ἀγγλικανικῆς, Κοπτικῆς, Ἀρμενικῆς κλπ. τὴν διοργάνωσιν ἐπισκέψεων, τὴν παροχήν καί τὴν διαχείρισιν τῶν λαμβανομένων ὑποτροφιῶν, τὴν διαρρυθμίσιν τῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν διαχείρισιν τῆς διεκκλησιαστικῆς βοηθείας, τὴν ἀποστολὴν τῆς ἡμετέρας συμβολῆς εἰς τὸ Π.Σ.Ε., τὴν διοργάνωσιν τῆς συμμετοχῆς μας εἰς συνέδρια κ.τ.δ.

Πέμπτον, ἡ Ἐπιτροπὴ λειτουργίας ἱε-

ρῶν Μονῶν καὶ συντηρήσεως τῶν χριστ. μνημείων, ἢ ὅποια ὡς ἔργον της προτεινόμεν, νά ἔχη ἀφ' ἑνός μὲν τὴν μελέτην καὶ προσπάθειαν ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων ἐπανδρώσεως, κατανομῆς τῆς ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐργασίας ἐκάστης τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἀξιοποιήσεως καὶ διαθέσεως τῶν ὑπὸ τῶν μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων ἐπιτελουμένων ἔργων, ἐνημερώσεως τοῦ εὐρυτέρου κοινοῦ περὶ αὐτῶν κ.λ.π., ἀφ' ἑτέρου δέ τὴν μελέτην καὶ προσπάθειαν ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων ἀναδειξεως καὶ διαφυλάξεως τῶν πολυαριθμῶν καὶ πολυτιμοτέρων χριστ. μνημείων τῆς Ἑλλάδος κ.τ.ῶ.

Ἔκτον, ἢ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ, ἢ ὅποια προτεινόμεν νά ἔχη ὡς ἔργον της τὴν παρακολούθησιν τοῦ Ὄργανισμοῦ Διαχειρίσεως Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας καὶ τῶν ἐν γένει οἰκονομικῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας, νά λαμβάνη ἀποφάσεις διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτιρίων καὶ τὴν συντήρησιν αὐτῶν κ.τ.ῶ.

Ἔβδομον, ἢ Ἐπιτροπὴ Διοικήσεως Φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων, τῆς ὅποιας ἔργον προτεινόμεν νά εἶναι ἡ ἐπάνδρωσις αὐτῶν, ἡ παρακολούθησις τῶν τροφίμων, τῶν κτιρίων, τοῦ προγράμματος τῆς λειτουργίας των κ.τ.ῶ.

Ἔογδοον, ἢ Ἐπιτροπὴ λειτουργικῶν καὶ τελετουργικῶν ζητημάτων, ἢ ὅποια προτεινόμεν νά ἀναλάβῃ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Τυπικοῦ, τὴν προαγωγὴν τῆς λειτουργικῆς λεγομένης κινήσεως, διὰ τῆς καλλιιεργείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωγραφικῆς καὶ ἐν γένει τῆς ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης, τὴν μελέτην καὶ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῶν λει-

τουργικῶν βιβλίων, τὴν καθιέρωσιν νέων ἑορτῶν κ.τ.ῶ.

Τέλος, ἕνατον, ἢ Ἐπιτροπὴ ἀντιαιρετικῆς δράσεως, ἢ ὅποια προτεινόμεν, ἵνα ὡς ἔργον της ἔχη τὴν παρακολούθησιν τῆς δραστηριότητος τῶν ξένων καὶ ἀντορθοδόξων προπαγανδῶν, τὴν λήψιν τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων πρὸς ἀντιμετώπισιν των, τὴν ἐτοιμασίαν καὶ εὔρεϊαν διάδοσιν τῶν σχετικῶν ἐκδόσεων, τὸν καταρτισμὸν τῶν κληρικῶν εἰς τὰ προβλήματα ἀντιμετωπίσεως τοῦ ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν ἐν Ἑλλάδι διεξαγομένου προσηλυτισμοῦ κ.τ.ῶ.

Διὰ τῆς τοιαύτης διαρρυθμίσεως τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν ἀφ' ἑνός μὲν θὰ ἐτοιμάζεται τὸ ἔργον τῆς Ἱεραρχίας, ἀφ' ἑτέρου δέ θὰ καθίσταται μετὰ ταῦτο δυνατὴ ἡ παρακολούθησις τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν Συνοδικῶν ἀποφάσεων.

Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται, ἢ συμμετοχὴ εἰς τὰς ὅποιας προτεινόμεν, νά εἶναι μόνιμος καὶ τὰ μέλη των νά μὴ ἐναλλάσσονται κατ' ἔτος, ἀλλὰ μόνον τῇ αἰτήσῃ των καὶ μετὰ μακρὰν ἐν αὐταῖς θητεϊάν, προτεινόμεν, νά ἔχουν παρά τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὰ ἀντίστοιχα Γραφεῖα. Τὰ Γραφεῖα ταῦτα προτεινόμεν, νά διαθέτουν κατ' ἀρχάς μὲν τοῦλάχιστον ἕνα Γραμματέα καὶ ἕνα Γραφέα, ἀργότερον ὅμως, ὅταν θὰ ὀρθοποδήσουν τὰ οἰκονομικά τῆς Ἐκκλησίας, προτεινόμεν νά ἀπαρτίζονται ἐκ περισσοτέρων προσώπων, τὰ ὅποια θὰ βοηθοῦν τὰ μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ὕλικου καὶ εἰς τὴν ἐν γένει μελέτην τῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια ἀνατίθενται εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς, εἰς τρόπον ὥστε τὰ μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν νά εἶναι πάντοτε ὑπευθύνως καὶ ἐγκύρως κατατοπισμένα, ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων αὐτὰ θεμάτων ὑπάρχοντα στοιχεῖα.

3. Ανάπτυξες καὶ διαρρῦθμισις τοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὡς ὁ ἕτερος μεγάλος κλάδος τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἐκτός τῶν ἤδη Ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας ἔχει, προτείνομεν, νὰ ἀναπτυχθῆ εὐρύτερον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ συμπηριλάβῃ αὐτὴ ὁλόκληρον τὸ ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας ἐπιτελούμενον Ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Δηλαδή, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἔχη τὰς ἐξῆς δέκα μονίμους Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς καὶ τὰς ἀντιστοιχοῦς Διευθύνσεις, ἥτοι:

Πρῶτον, τὴν Ἐπιτροπὴν Γενικῆς Διευθύνσεως Γραμματείας, ἡ ὁποία προτείνομεν νὰ ἐξακολουθῆσῃ ἔχουσα τὰς ἄς ἔχει καὶ σήμερον ἀρμοδιότητος.

Δεύτερον, τὴν Ἐπιτροπὴν Διαυθύνσεως τοῦ κηρύγματος, ἡ ὁποία ὡς ἔργον τῆς προτείνομεν νὰ ἔχη τὴν διοργάνωσιν τῶν Ἱεραποστολικῶν ἐξορμήσεων, τῶν συνάξεων τῶν Ἱεροκηρύκων, τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀπὸ ραδιοφώνου κηρυγμάτων κλπ.

Τρίτον, τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἐξομολογήσεως, ἡ ὁποία ὡς ἔργον προτείνομεν νὰ ἔχη τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται καὶ διὰ τοὺς ἐξομολόγους καὶ τοὺς ἐξομολογουμένους, τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν διάδοσιν τῶν σχετικῶν ἐκδόσεων, τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ἐξομολόγων καὶ τὸν καταρτισμὸν καὶ ἄλλων, τὴν διοργάνωσιν σχετικῶν συνάξεων, τὴν εὐρύτεραν περὶ τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου διαφώτισιν τῶν πιστῶν κ.τ.δ.

Τέταρτον, τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς διευθύνσεως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ τῆς Νεολαίας, μέ τὰς ἀρμοδιότητος τὰς ὁποίας ἔχει σήμερον ἡ σχετικὴ Διεύθυνσις.

Πέμπτον, τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Διευθύνσεως τοῦ Τύπου, Ραδιοφώνου καὶ λοιπῶν μέσων διαφωτίσεως, μέ τὰς ἀρμοδιότητος τὰς ὁποίας ἔχει σήμερον ἡ σχετικὴ Διεύθυνσις. Ἐπὶ πλέον προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναλάβῃ νὰ συμπληρωθοῦν καὶ νὰ διαρρυθμισθοῦν καλύτερον τὰ ὑπάρχοντα σήμερον μέσα, ἵνα ταῦτα ὑπηρετήσουν δαμιλέστερον εἰς τὸ ὡς ἄνω διαγραφέν ἔργον.

Ἐκτον, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Διευθύνσεως τῶν ἐκδόσεων προτείνομεν, νὰ ἔχη ὡς ἔργον τὸ οἷον ἔχει σήμερον ἡ σχετικὴ Διεύθυνσις. Ἐπὶ πλέον προτείνομεν, ἵνα ἡ Διεύθυνσις ὑποδιαιρεθῆ εἰς περισσότερα Τμήματα, ἥτοι Γενικῶν ἐκδόσεων, Θεολογικῶν ἐκδόσεων, νεολαίας, ἐργατικῶν, ἐπαγγελματικῶν κλπ., νὰ ἀνατεθῆ δὲ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην ἡ διοργάνωσις τῶν φιλολογικῶν διαγωνισμῶν καὶ ἡ ἀπονομὴ τῶν ἐπάθλων, ἡ διοργάνωσις ἐκθέσεων καλοῦ καὶ θρησκευτικοῦ βιβλίου καὶ τοῦ τύπου ἐν γένει κλπ.

Εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἤδη προτείνομεν ἵνα προστεθοῦν καὶ αἱ ἐξῆς Διευθύνσεις, ὁπότε θὰ ἔχωμεν καὶ τὰς ἀντιστοιχοῦς Ἐπιτροπὰς, ἥτοι:

Ἐβδομον, τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπιμορφώσεως τοῦ Κλήρου, ἡ ὁποία νὰ ἔχη τὴν εὐθύνην τῆς στρατολογίας τῶν καταλλήλων κληρικῶν καὶ τῆς εἰδικεύσεως αὐτῶν διὰ τὸν στρατόν, τὴν νεολαίαν, τὰ ἰδρύματα κλπ., ὡς ἐπίσης καὶ τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐπὶ μέρους τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων αὐτῶν συνάξεων.

Ὀγδοον, προτείνομεν ὡσαύτως, νὰ διοργανωθῆ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Διευθύνσεως ἐνοριακῆς δράσεως, ἡ ὁποία νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἐργατικῆς καὶ ἀγροτικῆς τάξεως, ὡς καὶ περὶ τῆς οἰκογενείας λεχθέντων.

Ἐνατον, προτείνομεν ὁμοίως, νὰ διορ-

γανωθή ή Έπιτροπή της Διευθύνεως της έξωτερικῆς ἱεραποστολῆς, συμφώνως πρὸς σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου. Ἡ Έπιτροπή αὕτη βοηθουμένη ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον Διεύθυνσιν, προτείνομεν νά ἀναλάβῃ τὴν ἐν γένει διοργάνωσιν τοῦ έξωτερικοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τέλος, δέκατον, προτείνομεν νά ὀργανωθῇ ἡ Έπιτροπή τῆς Διευθύνσεως φιλανθρωπικῆς δράσεως, ἡ ὁποία ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων μόνιμον Συνοδικὴν Έπιτροπὴν προτείνομεν, νά ἀναλάβῃ τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ διὰ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης, τὴν διοργάνωσιν τῶν σχετικῶν έξορμήσεων, τὴν παρακολούθησιν τοῦ ἔργου τῶν «Διακονισσῶν», τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ἑφημερίων εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης κλπ.

Πρὸς ἀνετωτέραν λειτουργίαν τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων καὶ ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ Μητροπόλεις δὲν ἔπαρκουν εἰς τὸ νά μισθοδοτῆται ἔπαρκῶς τὸ προσωπικὸν αὐτῶν, προτείνομεν, ἵνα τὸ εἰσπραττόμενον 8% ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν, εἰσπράττεται ὑπὸ τοῦ ΟΔΕΠ, ὁ ὁποῖος καὶ θά μισθοδοτῆ τὸ προσωπικὸν πάντων τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων, τὸ ὁποῖον θά περιλαμβάνῃ τοῦλάχιστον μίαν θέσιν Πρωτοσυγκέλλου, μίαν Γραμματέως καὶ μίαν κλητῆρος.

5. Ἡ διάρθρωσις, ἀνάπτυξις καὶ διαίρεσις τοῦ ἐν τῇ ἐνορίᾳ ἐπιτελουμένου ἔργου

Ἴνα ἔξαπλωθῇ καὶ καρποφορήσῃ περισσότερο τὸ εἰς τὰς ἐνορίας ἐπιτελούμενον ἔργον, κατὰ πρῶτον βεβαίως λόγον, ὡς γνωρίζομεν πάντες, πρέπει νά καταρτισθοῦν καὶ νά τοποθετηθοῦν εἰς αὐτάς οἱ κατάλληλοι ἑφημέριοι. Ἐκτός

ὁμως τούτου, προτείνομεν νά δοθῇ προσοχή καὶ εἰς τὴν ἀνάλογον διοικητικὴν διάρθρωσιν τοῦ ἔργου ἐν τῇ ἐνορίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε νά καθίσταται ὅσον τὸ δυνατὸν ἀποτελεσματικωτέρα ἢ ἀπασχόλησις τοῦ ἑφημερίου ἢ τῶν ἑφημερίων. Ἐκτός, δηλαδή, τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀποστολὴ εἶναι νά βοηθῇ τὸν ἱερέα εἰς τὸν οἰκονομικὸν καὶ διοικητικὸν τομέα, προτείνομεν, ἵνα ὁ ἱερεὺς πλαισιωθῇ διὰ δύο ἀκόμη Συμβουλίων, ἧτοι ἐνός διὰ τὴν Ἱεραποστολὴν ἐν τῇ ἐνορίᾳ καὶ ἑτέρου διὰ τὴν φιλανθρωπικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἐν γένει ἐργασίαν, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νά χρησιμοποιηθοῦν καὶ τὰ ἤδη εἰς τὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα ἑθελοντικῶς ὑπηρετοῦντα πρόσωπα. Ἐάν ὁ ἱερεὺς ἔξη ὡς βοηθοὺς τὰ τρία ταῦτα Συμβούλια, προσπαθῆσῃ δέ οὗτος νά ἐκπαιδεύσῃ τὰ εἰς αὐτὰ μετέχοντα μέλη, τότε, ἀναμφιβόλως, θά εἶναι δυνατὸν νά πολλαπλασιάσῃ τὴν δρᾶσίν του καὶ ἡ ἐργασία του κατὰ πολὺ νά γίνῃ ἀποτελεσματικωτέρα.

6. Κτίρια

Πρὸς στέγασιν τοῦ ὄλου ἐπιτελικοῦ τούτου ἔργου, ὡς ἔξετέθη μέχρι τοῦδε, ἀπαιτοῦνται καὶ τὰ ἀνάλογα κτίρια. Ἐντεῦθεν, τὰ μὲν ἐν τῇ ὁδῷ Ἀγ. Φιλοθέης εὐρισκόμενα προτείνομεν, ἵνα ἅπαντα διατεθοῦν διὰ τὴν στέγασιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὰ δὲ Συνοδικὰ Γραφεῖα, ὡς καὶ τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας προτείνομεν, ἵνα στεγασθῶσιν ἐν κτιρίοις ἀνεγειρομένοις ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκη, ἐκ τῆς ὁποίας κατ' ἀνάγκην θά ἀπομακρυνθῇ καὶ τὸ Θεολογικὸν Οἶκτροφεῖον ἅμα τῇ ἀνεγέρσει τῆς Πανεπιστημιακῆς πόλεως. Τοιοῦτοτρόπως,

τό ἤδη ὑπάρχον κτίριον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, συμπληρούμενον διὰ τριῶν ἐτέρων ἐπί τοῦ ὄλου οἰκοπέδου σκελῶν, θά ἀπαρτίσῃ ἐπιβλητικόν καί κατάλληλον συγκρότημα κτιρίων, ἐν τοῖς ὁποίοις θά σταγασθῶσι τόσον ἡ Ἱερά Σύνοδος καί αἱ Ἐπιτροπαί αὐτῆς, ὅσον καί τά σχετικά Γραφεῖα τῶν παραρτημάτων αὐτῆς, ἦτοι τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ νέου ἐνιαίου Ὄργανισμοῦ Διαχειρίσεως Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας, ἐν τῷ ὁποίῳ, ὡς ἔχομεν ἀνωτέρω προτείνει, θά ἔχη ἐνσωματωθῆ καί ἡ ἤδη συγκροτημένη ὑπηρεσία τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος. Προτείνουμεν δέ, ἵνα ἐγκαίρως ληφθῆ πρόνοια, τόσον διὰ τήν ἐκπόνησιν τῶν σχεδίων, ὅσον καί διὰ τήν ἐξέυρεσιν τῶν ἀπαραιτήτων πόρων διὰ τήν ἀνέγερσιν τῶν κτιρίων.

Ἀνακεφαλαίωσις

Α' Πρῶτον ἐπεχειρήσαμεν λεπτομερῆ ἔρευναν τῆς ἐπικρατούσης σήμερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταστάσεως. Ἐξητάσαμεν πῶς ἐμφανίζεται αὕτη πρῶτον εἰς τάς γενικάς τῆς γραμμάς, τόσον παρά τῷ κλήρῳ, ὅσον καί παρά τῷ λαῷ. Ἐπειτα ἠρευνήσαμεν εἰδικῶς τήν κατάστασιν τόσον τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί τοῦ λοιποῦ κλήρου: τήν μὴ μορφωσίν του, τό ἦθος του, τήν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του, τήν συντήρησίν του κλπ. Ἐν συνεχείᾳ, ἠρευνήσαμεν τό ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καί ἐν τῇ γενικότητί του καί εἰς τάς διαφόρους κοινωνικάς ομάδας καί τάξεις. Τέλος δέ ἐστράφημεν πρὸς τήν Δικαιοσύνην τῆς καί τελικῶς τῶν σχέσεών της μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων, ὡς καί τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

Β' Ὡς μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς οὕτω διαπιστωθείσης καταστάσεως ἐπροτεῖναμεν τὰ ἑξῆς:

1. Ἐνίσχυσιν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας δι' εἰδικῶν συμβούλων, κληρικῶν καί λαϊκῶν. Κατατομὴν τοῦ ἔργου αὐτῆς εἰς εἰδικὰς μονίμους Ἐπιτροπάς.

2. Ριζικὴν ἀλλαγὴν εἰς τό σύστημα ἐκλογῆς τῶν Ἐπισκόπων.

3. Περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μητροπόλεων εἰς 40 δι' ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, καί 35 διὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Περίπου ἀνά 200.000 κάτοικοι κατὰ Μητρόπολιν.

4. Διαίρεσιν ἐκάστης Μητροπόλεως εἰς πολλὰς ἐπιτροπικάς περιφερείας. Περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐφημερίων εἰς 5.500 περίπου, ἦτοι κατὰ μέσον ὄρον 1.500 περίπου κατοίκων ἀνά ἐφημέριον.

5. Ἐπιμόρφωσιν τῶν κληρικῶν καί τῶν χειροτονητέων.

6. Συγχρονισμὸν τῆς μορφώσεως τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν δι' ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν ὄχι μόνον τῆς ἐνορίας, ἀλλὰ καί τοῦ στρατεύματος, τῆς Νεολαίας, τῶν ἀγροτῶν, τῶν ἐργατῶν, τῶν ἐξομολογουμένων κλπ.

7. Εἰσαγωγὴν εἰς τὰς Θεολογικάς Σχολὰς μόνον τῶν ἀποφοίτων τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν καί τῶν παρουσιαζόντων εἰς τὰ Λύκεια ἐπίδοσιν εἰς τὰ θρησκευτικά μαθήματα καί τῶν φοιτησάντων ἐπὶ μακρόν εἰς τὰ Μέσα καί Ἀνώτερα Κατηχητικά Σχολεῖα.

8. Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς συντηρήσεως τοῦ Κλήρου.

9. Ἀναζωογόνησιν τῆς Θείας Λατρείας, βελτίωσιν τῶν μέσων της (μουσικῆς, ἀγιογραφίας, ἀρχιτεκτονικῆς κλπ.).

10. Εὐρεΐαν χρησιμοποίησιν τοῦ μαγνητοφώνου διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Λαοῦ.

11. Προγραμματισμένην κατάρτισιν τῶν ἱεροψαλτῶν. Καταρτισμὸν παιδικῶν Χορωδιῶν, καθιέρωσιν εἰδικῶν ἐπάθλων διὰ τὴν καλλιτέραν παιδικὴν Χορωδιάν τοῦ ἔτους. Ἐτησίαν ἐπίδειξιν ὄλων τῶν παιδικῶν Χορωδιῶν τῆς Χώρας.

12. Ἐκδοσιν καὶ εὐρείαν διάδοσιν εὐθηνῶν λειτουργικῶν ἐγκολπίων.

13. Σύντομον, σαφές, περιεκτικὸν καὶ γενικῶς προγραμματισμένον κήρυγμα, βαθμολογικὴν κατάταξιν τῶν Ἱεροκηρύκων. Ἐπιθεωρητὰς τῶν Ἱεροκηρύκων. Ἐτήσιον συνέδριον Ἱεροκηρύκων.

14. Τό Κατηχητικὸν Σχολεῖον νὰ εἶναι συμπλήρωμα καὶ ὄχι ἀνταγωνιστὴς τῶν Ὁργανώσεων τῆς Νεολαίας. Ἐκσυγχρονισμὸς διδακτέας ὕλης καὶ τοῦ προγράμματος ἐργασίας του.

15. Ἐνθάρρυνσιν τοῦ καλοῦ Χριστιανικοῦ βιβλίου. Εἰδικὰ βραβεῖα, εὐθηνὴν τιμὴν.

16. Μετεκπαιδευσιν τῶν ἐφημερίων εἰς τὰ ἔργα ἀγάπης. Ἐξορμήσεις ἐκδηλώσεων ἀγάπης. Διορισμὸν «διακονισῶν» εἰς τὰς μεγάλας ἐνορίας.

17. Καταρτισμὸν ἐπιτελικοῦ Γραφείου πρὸς μελέτην τῶν θεμάτων τῆς Ἐξομολογήσεως.

18. Εἰδίκευσιν ἀριθμοῦ κληρικῶν διὰ τὸ παρὰ τῇ Νεολαίᾳ ἔργον. Εἰδικὰς ἐκδόσεις. Ἀγνήν ψυχαγωγίαν. Πνευματικὴν καθοδήγησιν τῶν σπουδαστῶν. Εἰδίκευσιν ἐφημερίων διὰ τὰ Πανεπιστήμια. Ἀντίστοιχα μέτρα διὰ τὴν ἐργαζομένην Νεολαίαν.

19. Διορισμὸν Ἀρχιερέως ἐπικεφαλῆς τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατεύματος καὶ τῶν τριῶν ὄπλων. Εἰδίκευσιν κληρικῶν. Ἐτησίας συναθροίσεις τῶν Ἱερέων τοῦ Στρατεύματος.

20. Εἰδικὸν πρόγραμμα ἐργασίας καὶ εἰδίκευσιν τῶν κληρικῶν χάριν τῆς ἐργα-

τικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἀγροτικῆς ἀφ' ἑτέρου τάξεως.

21. Εἰδίκευσιν κληρικῶν διὰ τὸ ἔργον εἰς τὰ διάφορα Ἰδρύματα.

22. Εἰδικὸν πρόγραμμα ἐργασίας χάριν τῆς οἰκογενείας, καὶ δὴ τῆς πολυτέκνου, διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν μελλονύμφων διὰ τὸν γάμον, προστασίαν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν κλπ.

23. Τρόπον ὀργανώσεως τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν κληρικῶν.

24. Τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Μοναχισμοῦ, ὡς θρησκευτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ παράγοντος καὶ τρόπον στρατολογίας τῶν μοναχῶν.

25. Καταρτισμὸν γενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κτηματολογίου, ἀνέγερσιν κειμηλιοφυλακίων, ἀπόδοσιν εἰς τὴν δημοσίαν λατρείαν τῶν ἱστορικῶν μνημείων, ἐκπαίδευσιν μοναχῶν ὡς ἀρχαιολογικῶν ὁδηγῶν.

26. Ἀξιοποίησιν τῆς ἐκκλ. ἀγροτικῆς καὶ ἀστικῆς περιουσίας, ἐπαύξεισιν τῶν εἰδικῶν ἐκκλ. πόρων καὶ διεύρυνσιν τῶν σκοπῶν δι' οὓς οὗτοι διατίθενται.

27. Σύστημα ἐνοποιήσεως τῶν ἐκκλ. οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν.

28. Καθιέρωσιν μονίμου ἐκκλ. δικαστ. σώματος, μεταρρύθμισιν τῆς Ἐκκλ. Δικονομίας, λειτουργίαν εἰδικοῦ Σωφρονιστηρίου κληρικῶν.

29. Πύκνωσιν καὶ συστηματοποίησιν ἐπαφῶν μετὰ τῶν ὁμοδόξων καὶ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

30. Μελέτην δυνατότητος ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος χωρισμοῦ τῆς Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Ἀποκέντρωσιν καὶ συντονισμὸν ἐν τῇ Διοικήσει αὐτῆς. Χωρισμὸν τῆς Διοικήσεως εἰς δύο κλάδους, τὸν καθαρῶς διοικητικὸν καὶ τὸν ἱεραποστολικόν. Ἐξασφάλισιν τῶν ἀναγκαιούτων κτιρίων.

Ποιμαντικές ἐπισημάνσεις ἀπό τὴν παγκόσμια Ὁρθοδοξία.

Ἐνατρέφοντας παιδιά μέ φόβο Θεοῦ (II).

2. Ἡ ἀύθεντία καί ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ

Στό Δευτερονόμιο ὁ Μωυσῆς μι-
λᾷ ἀπευθυνόμενος στοὺς γονεῖς καί
παπποῦδες τοῦ Ἰσραὴλ καί λέγει:

Ἐπίλογος

Τό πρόγραμμα τοῦτο, διά τῆς ὑπο-
βολῆς του εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον καί διά
τῆς δημοσιεύσεώς του, ἐκτίθεται πλέον
εἰς τὴν κριτικὴν ὄλων. Σκοπὸς τῆς πρέ-
πει νά εἶναι ἡ βελτιώσις του, τόσον ἀπὸ
ἀπόψεως περιεχομένου, ὅσον καί ἀπὸ
ἀπόψεως δυνατοτήτων πραγματοποιη-
σέως του, ἥτοι εἰς τό νά καταστη ρεαλι-
στικώτερον καί ἐφαρμοσίμον ἐντὸς μιᾶς
σειρᾶς ἐτῶν, φερ' εἰπεῖν ἐντὸς μιᾶς δε-
καετίας. Ὅσον περισσότεραι βελτιώσεις
ἐπιτευχθοῦν, καί ὡς πρὸς τὴν πληρότη-
τα καί ὡς πρὸς τό πραγματοποιησίμον
αὐτοῦ, τόσον τό καλύτερον. Ἡ ἐπιτυχία
θά εἶναι μεγαλυτέρα καί ἐπομένως ἡ ὠ-
φέλεια ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας περισσότε-
ρον σημαντικὴ.

Δέν θά πρέπη οἱ πάντες νά λη-
σμονῶμεν τό βασικώτερον: ὅτι ὅσονδή-
ποτε τέλειον καί ἂν ὑποτεθῆ ὅτι θά κα-
ταστῆ ἐν τέλει τό πρόγραμμα τοῦτο καί
ὄσασδήποτε προσπαθείας καί ἂν κατα-
βάλωμεν πρὸς ἐφαρμογὴν του, ἡ ἐπιτυ-

*«Πρόσεχε σεαυτῷ καί φύλαξον τὴν
ψυχὴν σου σφόδρα, μὴ ἐπιλάβῃ
πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐωράκασιν
οἱ ὀφθαλμοί σου» (μὴ ξεχάσεις ὅσα
θαυμαστά εἶδαν τὰ μάτια σου)· καί
«μὴ ἀποστήτωσαν» (ἄς μὴ φύγουν)
ἀπὸ τὴν καρδιά σου πάσας τὰς ἡμέ-*

*χία του ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνος εἶπε
«χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»
(Ἰωάν. ιε' 5). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος
ἔγραψεν εἰς τοὺς Κορινθίους, ὅτι «οὔτε ὁ
φυτεύων ἐστί τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ
αὐξάνων Θεός» (Α' Κορινθ. γ' 7).*

Ἐπομένως, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ προ-
γράμματος τούτου ὅπως καί παντός
ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, δέν ἀρκεῖ ἡ ἐπι-
στράτευσις πρὸς ἐργασίαν «πάντων
τῶν δυναμένων νά φέρουν ὄπλα». Εἶναι
ἀνάγκη νά γίνῃ καί γενικὴ ἐπιστράτευσις
προσευχῆς πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποῖος εἶ-
ναι ὁ Κύριος τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ σωτη-
ριώδους ἔργου Τῆς. Μέ τὸν φωτισμόν
καί τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας θά πα-
ράσχῃ πρὸς ὅλους ὅσοι θά ἐπιστρα-
τευθοῦν ὡς συνεργάται Του, θά βοηθήσῃ
εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ παρόντος προ-
γράμματος καί ἐπομένως εἰς Ἐκεῖνον θά
ἀνήκῃ ἡ δόξα ἐκ τῆς τυχόν ἐπιτυχίας του
καί εἰς Αὐτόν πρέπει οἱ πάντες ὡς ὀφει-
λόμενο χρέος νά τὴν ἀποδώσωμεν.

ρας τῆς ζωῆς σου, καί νά) «συμβιβάσεις» (καί νά τά διδάξεις στους... υἱούς σου καί τούς υἱούς τῶν υἱῶν σου) (Δευτ. δ' 9).

Γνώρισες ἀργά τό Θεό καί δέν μπορείς τώρα πιά νά βοηθᾶς πνευματικά τά παιδιά σου, πού ἔχουν ἤδη δικές τους οικογένειες; Πολύ καλά, κάνε ἀρχή μέ τά ἐγγόνια σου. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι θά γίνεις γονέας τῶν ἐγγονῶν σου. Ἐκεῖνο, πού μπορείς νά κάνεις, εἶναι νά τούς λές τί ἔχει κάνει ὁ Θεός γιά σένα, ὅπως παροτρύνει ὁ Μωυσής. Μίλησέ τους. Ἐάν ἔχεις γίνει συνειδητός Χριστιανός ἀργά στή ζωή σου, ἐξήγησέ το αὐτό στά ἐγγόνια σου. Πές τους τά μαθήματα, πού ἐσύ ἔχεις μάθει. Πές τους ἀληθινές ἱστορίες ἀπό τή ζωή γιά τήν πρόνοια καί τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μωυσής τονίζει τή σπουδαιότητα τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν, μέ τά λόγια τοῦ Κυρίου: «ὅπως μάθωσι φοβεῖσθαι με (γιά νά μάθουν νά μέ φοβοῦνται ὡς Θεό) πάσας τάς ἡμέρας, ἅς ζῶσιν αὐτοί ἐπί τῆς γῆς, καί τούς υἱούς αὐτῶν διδάξουσι» (Δευτ. δ' 10). Τά παιδιά, πού ἔχουν διδαχθεῖ σωστά τό Λόγο τοῦ Θεοῦ, θά Τόν διδάξουν στά παιδιά τους.

Μέ ποιό τρόπο διδάξαμε ἐμεῖς τά παιδιά μας; Πρίν ἀπαντήσω, ἐπιτρέψτε μου νά πῶ ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά τό παρακάνουμε. Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι κάτι, πού τό στομπῶνεις σάν τροφή στά λαρύγγια τῶν ἀνθρώπων. Ἐάν εἶσαι ἄκρι-

τος θά μπείς στόν πειρασμό νά τρέφεις τά παιδιά σου μέχρι νά σκάσουν. Ἐτσι, θά γίνουν ἀντάρτες. Γνώρισα κάποιους στήν ἱερατική σχολή, πού φοιτοῦσαν ἐκεῖ ὄχι γιατί τό ἠθελαν, οὔτε γιατί εἶχαν κλήση ἀπό τό Θεό, ἀλλά μόνο καί μόνο γιατί τό ἠθελαν οἱ γονεῖς τους. Εἶναι φοβερό.

Αὐτό πού προσπαθήσαμε νά κάνουμε σάν οικογένεια, ἦταν, πάνω ἀπ' ὅλα, νά πηγαίνουμε κάθε Κυριακή στήν Ἐκκλησία. Ἀκόμα καί μέσα στίς ἐπαναστάσεις τῆς ἐφηβείας ποτέ δέν ἐτέθη θέμα τί θά κάναμε τίς Κυριακές τό πρωί. Δέν ἤμωνα ἀκόμα ἱερέας, ὅταν τά μέγαλα μας παιδιά ἦταν στήν ἐφηβεία τους, παρά ταῦτα, πηγαίναμε στήν Ἐκκλησία κάθε Κυριακή πρωί. Καί ἄν ταξιδεύαμε, ἐκκλησιαζόμαστε ὅπου κι ἄν βρισκόμαστε. Ξέρω ὅτι ἄν κάνεις συμβιβασμούς σ' αὐτά τά θέματα, τά παιδιά σου μέ τή σειρά τους θά κάνουν μεγαλύτερους. Ἐτσι, τό θέμα τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῆς Κυριακῆς δέν ἐτέθη ποτέ ὑπό διαπραγματεύση. Εὐχαριστῶ τό Θεό, ὅλα μας τά ἔξι παιδιά εἶναι Ὁρθόδοξοι, οἱ σύζυγοί τους εἶναι Ὁρθόδοξοι, τά δεκαεφτά ἐγγόνια μας εἶναι Ὁρθόδοξα καί ὅλοι αὐτοί πᾶνε στήν Ἐκκλησία τίς Κυριακές τό πρωί.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει περισσότερες λατρευτικές συνάξεις ἀπό τούς Προτεστάντες. Τί κάνουμε ἐμεῖς; Πάντα πηγαίνουμε στόν ἐ-

σπερινό του Σαββάτου, στή θ. Λειτουργία τήν Κυριακή καί στίς μεγάλες γιορτές. Ὑπῆρχε κάποια ἐλαστικότητα μέ τά παιδιά; Βεβαιότατα. Μποροῦσα νά τούς ἀπαγορεύσω νά πᾶνε σέ μιά σχολική ἐκδήλωση ἢ σέ ἓνα σπουδαῖο ποδοσφαιρικό ἀγῶνα τό σαββατόβραδο; Δέν μποροῦσα. Ἐκεῖνο στό ὁποῖο ἐπιμέναμε ἦταν νά μὴν ξενυχτήσουν, ὥστε νά μπορέσουν νά πᾶνε στήν Ἐκκλησία τό ἄλλο πρωί. Καί γιά τίς μεγάλες γιορτές, ἂν εἶχαν ἐξετάσεις ἐξαμήνου τήν ἄλλη μέρα, δέν τά βίαζα νά πᾶνε Ἐκκλησία. Ἡ γραμμή, τήν ὁποία πρᾶσπάθησα νά κρατᾶμε, ἦταν νά βάζουμε τό Χριστό καί τήν Ἐκκλησία πάνω ἀπ' ὄλα, ἀλλ' ὄχι διά τῆς πυγμῆς. Αὐστηρότητα, ναι, ἀλλά καί κατανόηση. Μέ τό ἴδιο πνεῦμα κινηθήκαμε καί ὅσον ἀφορᾶ τήν οικογενειακή προσευχή. Ὄταν τά παιδιά ἦταν μικρά τούς διαβάζαμε ἱστορίες ἀπό τή Γραφή κάθε βράδυ καί προσευχομαστε μαζί. Αὐτό κάναμε μέχρι πού μεγάλωσαν καί τά παροτρύναμε νά λένε μόνα τους τήν προσευχή τά βράδια. Ὄταν γίναμε Ὀρθόδοξοι μῆκαμε στή γραμμή τῶν ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Κατά τό 40μερο πρό τῶν Χριστουγέννων καί στή Μ. Τεσσαρακοστή ὑπάρχουν εἰδικά ἀναγνώσματα ἀπό τήν Κ. καί τήν Π. Διαθήκη. Σ' αὐτές τίς περιόδους θά διαβάζαμε τά ἀναγνώσματα αὐτά κατά τή διάρκεια τοῦ βραδυνοῦ φαγητοῦ. Ἄν ταξίδευα, θά ἀνέθετα σέ κάποιον νά τό κάνει. Μέ

τόν τρόπο αὐτό ἡ οἰκογένεια τρεφόταν πνευματικά, ὅπως ἡ Ἐκκλησία ὑποδεικνύει, κατά τίς δύο αὐτές περιόδους. Ὄταν ἡμουν σπίτι, θά διάβαζα καί θά σχολίαζα τήν περικοπή, πού διαβάσαμε. Θά συζητούσαμε γιά τό πῶς σχετιζόταν μέ τή ζωή μας καί μέ τίς περιόδους τοῦ 40μερου ἢ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ὅλο τόν ἄλλο χρόνο εὐλογοῦσα τό φαγητό στό τραπέζι. Συχνά ἡ συζήτηση κατά τό δεῖπνο περιστρεφόταν γύρω ἀπό τό Χριστό. Ἄν τά παιδιά εἶχαν κάποια ἐρωτήματα, θά ἀνοίγαμε τή Γραφή μαζί. Μέ τόν τρόπο αὐτό μπαίναμε στό ρυθμό τῶν ἑορτῶν μας καί βίωναμε τό ἐκκλησιαστικό ἔτος.

π. Πέτρος Gillquist

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Δεκαπενθήμερο Δελτίο

Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνημέρωσης

Κωδικός 2360

Ἰδιοκτῆτης - Ἐκδότης

ὁ Μητροπολίτης

Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος

ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

Διεύθυνση

19011 Αὐλών Ἀττικῆς

Τυπογραφεῖο Κωνσταντίνου Σανιδᾶ

Ἰωαννῶν 6, Μοσχάτο

ISSN 1790-482X